

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain 3 ja 7 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annettua lakia siten, että eräistä säännöksistä poistettaisiin niihin nykyisin sisältyvä valtioneuvoston harkintavalta. Valtioneuvoston harkintavallan poistaminen koskisi kansallisen korjausmekanismin selontekovaihetta sekä lain noudattamatta jättämiseen liittyvän Valtiontalouden tarkastusviraston valvontakannanoton johdosta annettavaa valtioneuvoston julkista kannanottoa siltä osin kuin valtioneuvosto ei yhtyisi tarkastusviraston johtopäätöksiin. Valtioneuvoston selonteon ja valtioneuvoston julkisen kannanoton antaminen laissa tarkoitetuissa tilanteissa olisi jatkossa aina valtioneuvoston velvollisuus.

Euroopan komissio on selvittänyt talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa. Komissio on kehottanut Suomea muuttamaan sopimuksen täytäntöönpanemiseksi annettuja edellä mainittuja kansallisia säännöksiä. Esitetyillä muutoksilla varmistettaisiin talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen asianmukainen täytäntöönpano sekä tuettaisiin myös muutoin sääntöperusteisen finanssipolitiikan hoitamista.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Euroopan unionin oikeus	3
1.2 Suomen lainsäädäntö	5
1.3 Nykytilan arviointi	6
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	7
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	7
3.1 Taloudelliset vaikutukset	7
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	8
4 ASIAN VALMISTELU	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	9
2 VOIMAANTULO.....	9
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	9
LAKIEHDOTUS	10
Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain 3 ja 7 §:n muuttamisesta	10
LIITE	12
RINNAKKAISTEKSTI.....	12
Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain 3 ja 7 §:n muuttamisesta	12

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Euroopan unionin oikeus

Vuoden 2013 alusta lukien tuli voimaan sopimus talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta, jäljempänä *talousunionin vahvistamista koskeva sopimus* tai *sopimus*. Sopimus on unionin toimielinrakennetta hyödyntävä kansainvälinen sopimus, jonka osapuolia ovat kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot lukuun ottamatta Yhdistynyttä kuningaskuntaa, Tsekin tasavaltaa ja Kroatiaa. Sopimuksen mukaiset velvoitteet tuli saattaa osaksi sen tehneiden jäsenvaltioiden kansallisia lainsäädäntöjä viimeistään vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta eli vuoden 2013 loppuun mennessä.

Talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan alakohdat sisältävät vaatimukset, joiden täytyessä sopimusosapuolen katsotaan noudattaneen julkisen talouden tasapainoa koskevaa sääntöä. Artiklakohtaan b alakohdan mukaan sopimuspuolen julkisen talouden katsotaan olevan tasapainossa, jos julkisen talouden vuosittainen rakenteellinen rahoitusasema on tarkistetuissa vakaus- ja kasvusopimuksessa määritellyn maakohtaisen keskipitkän aikavälin tavoitteen mukainen siten, että rakenteellinen alijäämä on enintään 0,5 prosenttia markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Artiklakohtaan d alakohdan poikkeustapauksissa, jos julkisen velan määrä suhteessa markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen jää merkittävästi alle 60 prosentin viitearvon ja jos pitkän aikavälin kestävyyskohdistuvat riskit ovat vähäiset, rakenteellinen alijäämä voi kuitenkin olla enintään 1,0 prosenttia markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Keskipitkän aikavälin tavoitteen noudattamisella pyritään varmistamaan julkisen talouden kestävyys tai nopea palaaminen sitä kohti.

Sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan e alakohta sisältää määräykset korjausmekanismista. Korjausmekanismiin tulee käynnistyä automaattisesti, jos havaitaan merkittäviä poikkeamia keskipitkän aikavälin tavoitteesta tai siihen tähtäävästä sopeuttamisurasta. Korjausmekanismiin sisältyy sopimuspuolta koskeva velvoite toteuttaa toimenpiteitä poikkeamien korjaamiseksi tietyn ajanjakson kuluessa.

Sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan 3 artiklan 1 kohdan finanssipoliittisista säännöistä on säädettävä kansallisessa lainsäädännössä sitovilla ja luonteeltaan pysyvillä, mieluiten perustuslain tasoisilla säännöksillä, tai takaamalla muulla tavoin, että niitä noudatetaan täysimääräisesti ja että niihin pitäydytään täysin kansallisten talousarviomenettelyiden kaikissa vaiheissa.

Sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolten on omaksuttava 3 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettu korjausmekanismi kansallisella tasolla Euroopan komission ehdottamien yhteisten periaatteiden pohjalta. Artiklakohtaan mukaan komission esittämät periaatteet koskevat erityisesti niiden korjaavien toimien luonnetta, laajuutta ja aikataulua, jotka on toteutettava, myös poikkeuksellisissa olosuhteissa, sekä 3 artiklan 1 kohdassa esitettyjen sääntöjen noudattamisen valvonnasta vastaavien kansallisten elinten asemaa ja riippumattomuutta. Korjausmekanismeissa on kunnioitettava täysin kansallisten parlamenttien oikeuksia.

Sopimuksen 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen korjausmekanismien periaatteet sisältyvät komission tiedonantoon Kansallisia julkisen talouden korjausmekanismeja koskevista yhteisistä periaatteista (COM(2012) 342 lopullinen; 20.6.2012), jäljempänä *tiedonanto*.

Tiedonannon 1 kohta koskee korjausmekanismien oikeudellista asemaa ja se on yhdenmukainen talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan kanssa.

Tiedonannon 2 kohta koskee yhdenmukaisuutta EU:n finanssipoliittisen kehikon eli käytännössä vakaus- ja kasvusopimuksen kanssa. Kansallisten korjausmekanismien on oltava pitkälti EU:n finanssipoliittisen kehikon käsitteiden ja sääntöjen mukaisia. Tämä koskee erityisesti käsitteen ”merkittävä poikkeama” määritelmää sekä mahdollisten poikkeuksen mahdollistavien lausekkeiden määrittelyä. Korjauksen on oltava laajuudeltaan ja aikataulultaan johdonmukainen kyseiselle jäsenvaltiolle vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisesti mahdollisesti annettujen suositusten kanssa.

Tiedonannon 3 kohdan mukaan korjausmekanismi käynnistyy tarkoin määritellyissä olosuhteissa, joissa esiintyy merkittävä poikkeama keskipitkän aikavälin tavoitteesta tai siihen tähtäävästä sopeuttamisurasta. Tämän edellytyksen täytyessä korjausmekanismin automatiikka voidaan sitoa joko EU-kriteereihin tai maakohtaisiin kriteereihin. Sopimus ja tiedonanto jättävät näin ollen kansallista harkinnanvaraa siihen, millaisen korjausmekanismin sopimuksen osapuoli ottaa käyttöön.

Tiedonannon 4 kohdan mukaan korjauksen laajuutta ja aikataulua on säänneltävä ennalta vahvistetuilla säännöillä. Suurempien poikkeamien on johdettava suurempiin korjauksiin. Korjausmekanismin tulee johtaa rakenteellisen rahoitusaseman palauttamiseen keskipitkän aikavälin tavoitteen tasolle tai sitä vahvemmaksi suunnitellussa määräajassa. Korjauksen käynnistyessä jäsenvaltion on vahvistettava korjaussuunnitelma, joka on koko korjausjakson kattavia talousarvioita sitova.

Tiedonannon 5 kohta sisältää yksityiskohtaisempia periaatteita korjausmekanismin laadinnasta.

Tiedonannon 6 kohta koskee poikkeuksen mahdollistavia lausekkeitä ja niihin liittyvää mahdollisuutta keskeyttää korjausmekanismi tilapäisesti.

Tiedonannon 7 kohta koskee sääntöjen noudattamisen seurannasta ja valvonnasta vastaavan kansallisen elimen asemaa ja riippumattomuutta. Riippumaton tai toiminnallisesti riippumaton kansallinen elin, joka toimii valvontaelimenä, tukee korjausmekanismin uskottavuutta ja edistää avoimuutta. Toimielimen tehtävänä on antaa julkisia arvioita siitä, onko kysymyksessä sopimuksessa tarkoitettu merkittävä poikkeama, edistyykö poikkeaman korjaaminen kansallisten sääntöjen ja suunnitelmien mukaisesti sekä täytyvätkö poikkeusolosuhteiden soveltamisperusteet. Tiedonannon perusteluosion ja 7 kohdan mukaan kansallisilla säännöksillä tulee säätää toimielimen asemasta, itsenäisyydestä, kokemukseen ja pätevyyteen perustuvista nimittämismenettelyistä sekä riittävistä resursseista ja asianmukaisesta tiedonsaannista. Jäsenvaltiolla on velvollisuus ottaa huomioon valvovan toimielimen arviot tai vaihtoehtoisesti selittää julkisesti, miksi niitä ei ole otettu huomioon (noudata tai selitä -periaate). Tiedonannon perusteluosion mukaan näin varmistetaan, ettei arviointeja yksinkertaisesti jätetä huomiotta, mutta samalla ei kajota finanssipolitiikasta vastaavien kansallisten viranomaisten päätöksentekovelvollisuuksiin.

Neuvoston asetus (EY) N:o 1466/1997 julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnasta sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta muodostaa vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osion ytimen. Asetusta on muutettu vuonna 2005 (neuvoston asetus (EY) N:o 1055/2005) sekä viimeksi vuonna 2011 (neuvoston asetus (EY) N:o 1175/2011) osana talouspolitiikan koordinaation tiivistämistä koskevaa ns. six pack -lainsäädäntöpakettia.

Asetuksen 1 A -jakson 2 a artiklan mukaan kullakin jäsenvaltiolla on oltava rahoitusasemaansa koskeva eriytetty keskipitkän aikavälin tavoite. Asetuksen 2 jakson 3—6 artiklassa asetetaan jäsenvaltioille velvoite toimittaa neuvostolle ja komissiolle säännöllisin väliajoin vakaus-

ohjelmat sekä määrätään yksityiskohtaisesti vakausohjelmien tietosisällöstä, aikataulusta ja monenvälisestä valvontamenettelystä. Neuvosto ja komissio tutkivat vakausohjelman kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun ohjelma on toimitettu.

Asetuksen 2 jakson 6 artiklan 2 kohdan mukaan komissio antaa jäsenvaltiolle ennakkoarvioituksen, jos se havaitsee, että keskipitkän aikavälin tavoitteesta tai siihen johtavasta sopeuttamisurasta on poikettu merkittävästi. Neuvosto tarkastelee tilannetta kuukauden kuluessa sekä antaa suosituksen tarvittaviksi toiminneiksi ja enintään viiden kuukauden määräajan. Jos jäsenvaltio ei toteuta asianmukaisia toimia annetussa, enintään viiden kuukauden pituisessa määräajassa, komissio suosittelee välittömästi neuvostolle, että neuvosto hyväksyy määränemmistöllä päätöksen sen vahvistamiseksi, ettei tuloksellisia toimia ole toteutettu.

1.2 Suomen lainsäädäntö

Talousunionin vahvistamista koskeva sopimus on hyväksytty ja sen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatettu voimaan lailla talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehityksiä koskevista vaatimuksista (869/2012), jäljempänä *finanssipoliittinen laki*. Laki sisältää säännökset mm. keskipitkän aikavälin rakenteellista rahoitusasemaa koskevan tavoitteen asettamisesta, sopimuksen edellyttämästä korjausmekanismista ja korjausmekanismin käyttämättä jättämiseen oikeuttavista poikkeuksellisista olosuhteista sekä lain noudattamisen valvonnasta.

Korjausmekanismista säädetään finanssipoliittisen lain 3 §:ssä. Kansallinen korjausmekanismi on pykälän 1–3 momenttien mukaisesti kolmivaiheinen siten, että momentit 2 ja 3 on kytketty EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan mukaisiin EU-menettelyihin. Pykälän 1 momentti koskee valtioneuvoston oma-aloitteista tilannearviointia ja sen mukaista toimintaa.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos neuvosto antaa Suomelle julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 6 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun suosituksen tarvittaviksi toiminneiksi, valtioneuvoston tulee arvioida, onko asiasta perusteltua antaa eduskunnalle perustuslain 44 §:ssä säädetty valtioneuvoston selonteko. Selonteon antaminen on näin ollen valtioneuvoston harkinnassa. Selonteon tulee sisältää arvio rakenteellisen rahoitusaseman poikkeaman määrästä verrattuna keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tai siihen johtavaan sopeuttamisuraan sekä selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä, joilla poikkeama korjataan viimeistään seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä.

Sen sijaan valtioneuvostolla ei ole harkintavaltaa pykälän 3 momentin mukaisessa tilanteessa, jossa neuvosto on enintään viiden kuukauden määräajan jälkeen antamassaan päätöksessä todennut, ettei Suomi ole ryhtynyt tarpeellisiin toimiin merkittävän poikkeaman korjaamiseksi. Pykälän 3 momentin mukaisesti valtioneuvostolla on tällöin velvollisuus antaa eduskunnalle tiedonanto korjaavista toimenpiteistä ilman aiheetonta viivytystä. Valtioneuvoston tiedonanto on talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen mukainen kansallinen automaattinen korjausmekanismi. Tiedonannon vähimmäissisältö vastaa edellä selonteosta todettua.

Finanssipoliittisen lain 7 §:ssä säädetään Valtiontalouden tarkastusviraston suorittamasta valvonnasta. Pykälän 1 momentin mukaan Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo osana valtiontalouden hoidon tarkastamista finanssipoliittisen lain ja sen nojalla annettujen säädösten noudattamista. Pykälän 2 momentin mukaan Valtiontalouden tarkastusvirasto ilmoittaa valvonnan perusteella tekemistään johtopäätöksistä valtioneuvostolle, joka voi antaa tarkastusviraston

johtopäätöksiä koskevan julkisen kannanoton. Voimassa olevan lain mukaan valtioneuvostolla ei siten ole velvollisuutta antaa julkista kannanottoa, vaikka tarkastusvirasto katsoisi, ettei lakia ole noudatettu. Finanssipoliittista lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 155/2012 vp, s. 32) arvioitiin, ettei erillinen julkinen kannanotto ole välttämätön, vaan valtiosääntöisten menettelyjen, kuten valtion tilinpäätöskertomuksen antamisen, katsottiin viime kädessä varmistavan noudata tai selitä -periaatteen toteutumisen.

1.3 Nykytilan arviointi

Euroopan komissio on valtiovarainministerille 19.5.2016 lähettämässään kirjeessä katsonut, että Suomen hyväksymät kansalliset säännökset, joilla on pantu täytäntöön sopimus talousunionin vahvistamisesta, eivät ole kaikilta osin ongelmattomia.

Ensimmäiseksi, komissio kiinnittää huomiota sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen korjausmekanismin automaattisuuden oikea-aikaisuuteen. Komission kirjeen mukaan finanssipoliittisen lain 3 §:n 2 momentin mukaisen selonteon antaminen ei ole automaattista siitä huolimatta, että säännöksessä tarkoitettussa tilanteessa neuvosto olisi jo havainnut merkittävän poikkeaman ja antanut Suomelle suosituksen ryhtyä tarvittaviin toimiin. Sopimuksen edellyttämä automatiikka koskee komission mukaan nykyisin ainoastaan lain 3 §:n 3 momentin mukaisen valtioneuvoston tiedonannon antamista. Tiedonannon antaminen liittyy kuitenkin EU-menettelyn myöhäisempään vaiheeseen, jossa neuvosto olisi määrääjän jälkeen todennut, ettei Suomi ole ryhtynyt toimiin merkittävän poikkeaman poistamiseksi. Komission kirjeen mukaan korjausmekanismin automaattisen käynnistymisen oikea-aikaisuuteen liittyvä puute on mahdollista korjata poistamalla lain 3 §:n 2 momentista selonteon antamiseen liittyvä valtioneuvoston harkintavalta. Muilta osin säännöstä ei olisi tarpeen muuttaa. Muutoksen myötä valtioneuvostolla olisi aina velvollisuus antaa eduskunnalle perustuslain 44 §:n mukainen selonteko jo silloin, kun neuvosto on todennut merkittävän poikkeaman ja antanut suosituksen tarvittaviksi toimiksi.

Toiseksi, komission kirjeessä kiinnitetään huomiota talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen soveltamisen valvontaan ja erityisesti valvonnasta vastaavan kansallisen elimen asemaan ja riippumattomuuteen. Kirjeessä todetaan mahdollisia puutteita, jotka liittyvät Valtiontalouden tarkastusviraston finanssipoliittikan valvonta -toiminnon riippumattomuuteen. Komission mukaan vaikuttaa siltä, etteivät oikeudelliset säännökset, kuten Valtiontalouden tarkastusviraston työjärjestys, tue finanssipoliittikan valvonta -toiminnon toiminnallista riippumattomuutta tarkastusviraston sisällä. Kirjeessä kiinnitetään erityisesti huomiota tarkastusviraston sisäiseen organisaatioon ja päätöksentekomenettelyihin talousunionin vahvistamista koskevaan sopimukseen liittyvissä valvonta-asioissa sekä finanssipoliittikan valvonta -toiminnon resursseihin ja virkamiesten kelpoisuusehtoihin. Valtiontalouden tarkastusviraston työjärjestystä muutettiin komission kirjeen johdosta 28.6.2016 ja muutos tuli voimaan 1.7.2016.

Kolmanneksi, komissio kiinnittää kirjeessään huomiota siihen, että finanssipoliittisen lain 7 §:n 2 momentissa ei ole asetettu valtioneuvostolle velvollisuutta reagoida tarkastusviraston valvontansa perusteella tekemiin kannanottoihin silloinkaan, kun tarkastusviraston kannanotto koskee lain noudattamista jättämisestä. Komissio kiinnittää huomiota noudata tai selitä -periaatteeseen, jonka mukaan jäsenvaltiolla on velvollisuus ottaa huomioon valvovan toimielimen arviot tai vaihtoehtoisesti selittää julkisesti, miksi niitä ei ole otettu huomioon.

Komission esittämistä havainnoista ensimmäisen ja kolmannen arvioidaan edellyttävän lainsäädäntömuutoksia. Komissio on parhaillaan laatimassa kertomusta kansallisista säännöksistä, jotka jäsenvaltiot ovat antaneet sopimuksen sisältämien velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi.

Komissio tulee kiinnittämään kertomuksessaan Suomen kohdalla huomiota samoihin puutteelliseksi arvioimiinsa säännöksiin, jotka esitetään komission valtiovarainministerille lähettämässä 19.5.2016 päivätyssä kirjeessä.

Viime kädessä on EU-tuomioistuimen arvioitavissa, onko Suomi sisällyttänyt talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan vaatimalla tavalla automaattisen korjausmekanismin kansalliseen lainsäädäntöönsä. Sopimuksen 8 artiklan mukaisesti ensi vaiheessa komissio voi kuultuaan asianomaista jäsenvaltiota päätyä kertomuksessaan siihen, että jäsenvaltio ei ole noudattanut sopimuksen 3 artiklan 2 kohtaa. Tämän jälkeen sopimuksen osapuolena oleva toinen jäsenvaltio voi saattaa asian EU-tuomioistuimen käsiteltäväksi. Toisella jäsenvaltiolla on oikeus saattaa asia EU-tuomioistuimen käsiteltäväksi myös komission kertomuksesta riippumatta. Kummassakin tapauksessa EU-tuomioistuimen tuomio sitoo menettelyn osapuolia, joiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet tuomion noudattamiseksi määräajassa. Poikkeuksellinen menettely asian vireille saattamisessa johtuu siitä, että talousunionin vahvistamista koskeva sopimus on muodollis-juridisesti kansainvälinen sopimus, ei EU-säädös.

Talousunionin vahvistamista koskevaan sopimukseen on liitetty sen 8 artiklan soveltamista koskeva pöytäkirja. Pöytäkirjassa osapuolet ovat muun muassa sitoutuneet jättämään EU-tuomioistuimelle kanteen kolmen kuukauden kuluessa komission kertomuksen antamisesta, jos jokin sopimuksen osapuoli ei ole toteuttanut sopimukseen perustuvaa velvoitettaan kansallisen lainsäädännön muuttamisesta.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on muuttaa finanssipoliittista lakia talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Lain 3 §:n 2 momentista poistettaisiin valtioneuvoston harkintavalta selonteon antamiseen. Selonteon antaminen laissa tarkoitetussa tilanteessa olisi jatkossa aina valtioneuvoston velvollisuus.

Lain 7 §:n 2 momentista poistettaisiin valtioneuvoston harkintavalta tilanteessa, jossa valtioneuvosto ei yhtyisi Valtiontalouden tarkastusviraston lain noudattamisen valvontaa koskevaan mahdolliseen kielteiseen kannanottoon. Ehdotettu muutos toteuttaisi komission tiedonannon 7 kohdan mukaista noudata tai selitä -periaatetta.

Ehdotetut muutokset tukisivat sääntöperusteisen finanssipolitiikan hoitamista. Valtioneuvostolla olisi velvollisuus puuttua keskipitkän aikavälin rakenteellisen rahoitusaseman saavuttamiseen liittyvään merkittävään poikkeamaan voimassa olevaa lakia aikaisemmassa vaiheessa. Valtioneuvostolla olisi lisäksi velvollisuus antaa julkinen kannanotto, jos lakia ei Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan olisi noudatettu ja jos valtioneuvosto ei yhtyisi tähän johtopäätökseen.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä on vaikutuksia valtioneuvoston toimintaan. Esityksellä poistettaisiin valtioneuvoston selonteon antamiseen liittyvä harkintavalta laissa tarkoitetussa tilanteessa samoin kuin valtioneuvoston julkisen kannanoton antamiseen liittyvä harkintavalta laissa tarkoitetussa tilanteessa. Ensiksi mainitussa tilanteessa valtioneuvoston velvollisuus selonteon antamiseen aikaistaisi muutamilla kuukausilla korjausmekanismin automatiikkaa, kun valtioneuvostolla olisi velvollisuus esittää neuvoston toteaman merkittävän poikkeaman ja neuvoston antamien suositusten johdosta, millä lainsäädäntö- ja muilla toimenpiteillä poikkeama korjataan seuraavan varainhoitovuoden kuluessa.

4 Asian valmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainministeriössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

3 §. Korjausmekanismi. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että kolmivaiheisen kansallisen korjausmekanismin keskimäinen vaihe, valtioneuvoston selonteon antaminen eduskunnalle, olisi talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen ja siihen liittyvän komission tiedonannon kohdan 3 edellyttämällä tavalla automaattista. Korjausmekanismin oikea-aikaisen automaattisuuden toteuttamiseksi säännöksestä poistettaisiin valtioneuvoston harkintavalta selonteon antamiseen. Selonteon antaminen säännöksessä tarkoitetussa tilanteessa olisi jatkossa valtioneuvoston lakisääteinen velvollisuus. Automaattisen korjausmekanismin käynnistymisen aikaistaminen tukisi merkittävän poikkeaman korjaamista ja keskipitkän aikavälin tavoitteen palaamista viivytyksettä.

Sopimuksen mukainen automaattinen korjausmekanismi olisi muutoksen johdosta jatkossa kaksivaiheinen. Ensimmäinen vaihe olisi valtioneuvoston selonteko, jonka antamiseen liittyvä harkintavalta poistettaisiin, ja toinen vaihe olisi valtioneuvoston tiedonanto, jonka antamisesta eduskunnalle ilman aiheetonta viivästystä säädetään pykälän 3 momentissa.

7 §. Lain noudattamisen valvonta. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että valtioneuvosto velvoitettaisiin antamaan erillinen julkinen kannanotto siltä osin kuin se ei yhtyisi sellaiseen Valtiontalouden tarkastusviraston valvontakannanottoon, jonka mukaan tätä lakia ei ole noudatettu. Komission tiedonannon 7 kohdan mukaan jäsenvaltiolla on velvollisuus ottaa huomioon valvonnasta vastaavan elimen arviot tai vaihtoehtoisesti selittää julkisesti, miksi niitä ei ole otettu huomioon (noudata tai selitä -periaate).

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Lähtökohtaisesti lakisääteiset selonteko- ja tiedonantovelvollisuudet on nähty perustuslaillisesta näkökulmasta ongelmallisina. Perustuslakivaliokunta piti kuitenkin, kun se käsitteli hallituksen esitystä 155/2012 vp talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja sen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten voimaansaattamisesta (ns. finanssipoliittinen laki), perustuslain kannalta ongelmattomana valtioneuvoston selonteko- ja tiedonantomenettelyjen käyttämistä sopimuksen mukaisena kansallisena korjausmekanismina (PeVL 37/2012 vp). Korjausmekanismin osatekijöitä saattoivat olla valtioneuvoston eduskunnalle antama selonteko ja tiedonanto. Tätä peruslähtökohtaa ei esitetä muutettavaksi, vaan ainoastaan korjausmekanismin automaattista käynnistymistä aikaistettaisiin muuttamalla selonteon antaminen lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa pakolliseksi.

Edellä esitetyillä perusteilla hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain 3 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain (869/2012) 3 §:n 2 momentti ja 7 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Korjausmekanismi

Jos neuvosto antaa Suomelle julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 6 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun suosituksen tarvittaviksi toimiksi, valtioneuvoston tulee antaa eduskunnalle perustuslain 44 §:ssä säädetty valtioneuvoston selonteko. Selonteon tulee sisältää arvio rakenteellisen rahoitusaseman poikkeaman määrästä verrattuna keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tai siihen johtavaan sopeuttamisuraan sekä selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä, joilla poikkeama korjataan viimeistään seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä.

7 §

Lain noudattamisen valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto ilmoittaa valvonnan perusteella tekemistään johtopäätöksistä valtioneuvostolle. Valtioneuvosto antaa julkisen kannanoton siltä osin kuin se ei yhdy tarkastusviraston johtopäätöksiin, joiden mukaan tätä lakia ei ole noudatettu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

HE 236/2016 vp

Helsingissä 10 päivänä marraskuuta 2016

Pääministerin sijainen, ulkoasiainministeri

Timo Soini

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

Laki

talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain 3 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain (869/2012) 3 §:n 2 momentti ja 7 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Korjausmekanismi

Jos neuvosto antaa Suomelle julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 6 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun suosituksen tarvittaviksi toimiksi, valtioneuvoston tulee *arvioida, onko asiasta perusteltua* antaa eduskunnalle perustuslain 44 §:ssä säädetty valtioneuvoston selonteko. Selonteon tulee sisältää arvio rakenteellisen rahoitusaseman poikkeaman määrästä verrattuna keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tai siihen johtavaan sopeuttamisuraan sekä selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä, joilla poikkeama korjataan viimeistään seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä.

7 §

Lain noudattamisen valvonta

Valtionalouden tarkastusvirasto ilmoittaa

3 §

Korjausmekanismi

Jos neuvosto antaa Suomelle julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 6 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun suosituksen tarvittaviksi toimiksi, valtioneuvoston tulee antaa eduskunnalle perustuslain 44 §:ssä säädetty valtioneuvoston selonteko. Selonteon tulee sisältää arvio rakenteellisen rahoitusaseman poikkeaman määrästä verrattuna keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tai siihen johtavaan sopeuttamisuraan sekä selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä, joilla poikkeama korjataan viimeistään seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä.

7 §

Lain noudattamisen valvonta

Valtionalouden tarkastusvirasto ilmoittaa

Voimassa oleva laki

valvonnan perusteella tekemistään johtopäätöksistä valtioneuvostolle. Valtioneuvosto antaa tarvittaessa johtopäätöksiä koskevan julkisen kannanoton.

Ehdotus

valvonnan perusteella tekemistään johtopäätöksistä valtioneuvostolle. Valtioneuvosto antaa *julkisen kannanoton siltä osin kuin se ei yhdy tarkastusviraston johtopäätöksiin, joiden mukaan tätä lakia ei ole noudatettu.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*
